

УДК 338.48

АГРОТУРИЗМ ЯК ФОРМА ПІДПРИЄМНИЦТВА В СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ РЕГІОНУ

Волошенко С.С.

Розкрито функціональне значення зеленого агротуризму, визначені основні аспекти і передумови, які сприяють його ефективному розвитку. Досліджено ресурсні можливості, щодо конкурентоспроможності туристичної галузі Карпатського регіону. Розглянуто законодавче забезпечення та оцінка пріоритетів розвитку сільського туризму області.

Ключові слова: потенціал сільського туризму, агротуризм, екотуризм, розвиток підприємництва.

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку, людство зіткнулось із низкою криз: ресурсної, економічної, фінансової, соціально-економічної, морально-етичної. Деградація ресурсного потенціалу біосфери і загострення кризової екологічної ситуації як в окремих регіонах, так і в світі в цілому, дає підстави розглядати зростання попиту на екологічно чистий продукт у всіх формах його вираження. В цьому контексті важливим напрямом відродження сільських територій є розвиток агротуризму і екологічного туризму, що дає змогу торкнутись туристам до природного ресурсу, який не зазнав впливу техногенного розвитку з одного боку, а з іншого, дати місцевим жителям стимул до збереження ресурсного потенціалу регіону і суспільного розвитку в «партнерстві» з природою.

Питання розвитку сільського зеленого агротуризму розглядалися в працях Ф. Котлера, Д. Белла, М. Кастельса, К. Ловлока, Т. Хілла, Е. Жільцова, О. Любіцевої. Значний внесок у вивчення системи сільського зеленого туризму внесли такі дослідники, як В.І.Азар, М.Б.Біржаков, В.П.Васильєв, А.М.Виноградська, М.І.Волошин, В.Г.Гуляєв, І.В.Зорін, В.К.Євдокименко, В.О.Квартальнов, В.С.Кравців, С.В.Мельниченко, Н.Н.Десятова, Х.Й.Роглев, В.К.Федорченко та ін. Окремі аспекти сільського зеленого туризму висвітлені у працях учених у галузях права, історії, туризмознавства,

соціології, економіки й географії, зокрема: Ю. Алексєєва, В. Євдокименко, А. Король, М. Лендела, В. Мікловди, М. Пітюлича та інших дослідників. Питання, пов'язані з проблемами розвитку цього сектору туризму, лише в останнє десятиріччя почали знаходитись в центрі уваги вітчизняних вчених. Основна увага науковців стосується питань методології розробки і практики реалізації Державної та регіональної політики щодо розвитку туризму. Поряд з цим в наукових дослідженнях з питань регіонального розвитку туризму недостатньо розглянуто проблеми використання туристично-рекреаційного існуючого потенціалу території та розвитку концептуально нових видів туризму.

Мета статті – показати роль і місце сільського зеленого туризму і агротуризму у розвитку соціально-політичної ситуації в сільських регіонах України на прикладі Закарпатської області, оскільки природно-рекреаційні можливості даного регіону становлять 5,2% об'ємного та 5,1% вартісного потенціалу природно-рекреаційних ресурсів країни в цілому [4]. Актуальність проблеми проявляється на фоні недостатньої уваги владних інститутів і бізнес структур щодо значення природно-рекреаційних ресурсів в сільських населених пунктах для соціально економічної стабілізації як регіону так і в масштабах України.

1 СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ І ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В ГАЛУЗІ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

Сучасна ситуація на селі, виходячи із соціально-економічних показників рівня добробуту сільського населення, є досить критичною. Пов'язано це, головним чином, із низьким рівнем ефективності сільського господарства, яке до останнього часу залишається основним джерелом доходів жителів села. Тому на порядку денному стоїть проблема диверсифікації підприємницької діяльності на селі з метою збільшення доходів сільського населення. Одним із таких напрямів цілком може бути розвиток агротуризму, про що свідчить практика більшості країн світу, де він набув широкого розвитку.

На карті сільського зеленого туризму в Україні простежується тенденція тяжіння туристичних потоків до зон та маршрутів з найбільш цінними елементами екологічного каркасу України – чистих річок, озер, лісових масивів, а також до архітектурних комплексів малих міст та сіл. На сьогодні основними районами сільського зеленого агротуризму в Україні є Крим та Карпати. Особливо інтенсивно він розвивається в Карпатському регіоні – Івано-Франківській, Закарпатській і Львівській областях [4, с.37].

Туристсько-рекреаційні фактори є найважливішими для формування туристичних потоків, оскільки саме вони створюють її неповторність і привабливість для туристів. Тому приплив туристів до певного туристичного регіону підвищується за наявності більшої кількості природно-рекреаційних об'єктів. Поганий природно-екологічний стан, слабка реклама та політична нестабільність у регіоні можуть негативно впливати на приїзд туристів, незважаючи на наявність рекреаційних ресурсів [3; с. 63]. Виходячи з цього, заслуговують на увагу особливості Закарпатської області, які формують передумови для розвитку туристично-рекреаційної галузі. Є цілий перелік чинників, найбільш важливими серед яких слід зазначити наявність різноманітних природних рекреаційних ресурсів, помірні кліматичні умови, відносно чисте навколишнє середовище, багаті історично-культурні ресурси, наявність відповідної інфраструктури, надлишок людських ресурсів.

Проте не кожний регіон в області, село чи будинок однаково придатні для прийому гостей. Вирішуючи можливість започаткування підприємницької діяльності в даній галузі, потрібно усвідомлювати слабкі і сильні сторони вже наявної агротуристичної пропозиції.

Сільське населення здатне отримувати реальні доходи у сфері сільського туризму від таких видів діяльності, як: облаштування туристичних маршрутів; облаштування й експлуатація стоянок для туристів; робота гідом чи екскурсологом; егерська діяльність (полювання, рибальство); прокат туристичного спорядження; послуги приймання туристів; кулінарні послуги; підготовка культурних програм; народні промисли; виробництво та реалізація туристам

екологічно чистих продуктів; реалізація туристам ягід та грибів [7, с.12]. Проте не варто робити ставку на дохідність від даної сфери обслуговування як «основну» для приватного підприємця, адже агротуризм часто низькооплачуваний і має чітко виражений сезонний характер. Таким чином, існують проблеми сезонної зайнятості працездатного населення регіону й відсутності мотивації до якісного сервісу через невисокі доходи.

Агротуризм може бути одним із важливих доходів у загальному бюджетному фонді села, за умови посилення ролі держави у процесі відтворення в системі туризму. Спеціально уповноважені органи можуть здійснювати активну політику залучення і привернення уваги потенційних клієнтів, а також, здійснювати на мотивованій основі підтримку приватного підприємця на селі (мікрокредитування, сприяння інноваційним нововведенням, раціоналізаторським ідеям, підтримці суспільних ініціатив тощо).

Позитивний вплив сільського зеленого туризму на вирішення соціально-економічних проблем села полягає передусім у тому, що він розширює сферу зайнятості сільського населення, особливо жінок, і дає селянам додатковий зарібок; розширює можливості зайнятості сільського господаря не тільки у виробничій сфері але й в сфері обслуговування. Варто відмітити, що у рекреаційній галузі зайнятість має двоякий характер, оскільки багато робочих місць є сезонними або з неповним робочим днем. Оскільки, це явище з точки зору якості робочих місць є негативним, то зайнятість у туристичній галузі характеризується великою кількістю працівників з неповним робочим днем, а тому значні кошти спрямовуються на створення передумов для продовження сезонного періоду та розширення зайнятості до цілорічної. У випадку ж сільського зеленого агротуризму дана проблема не настільки актуальна оскільки сільський господар диверсифікує джерела фінансових надходжень і продовжує жити звичайним сільськогосподарським життям (в даному випадку мова не йде про власників сільських садиб, що мають спеціалізовану орієнтацію на туристів і являються міні-турбазами відпочинку). Якщо розглядати середньостатистичну сільську родину з наявним у неї житловим фондом, яка теоретично може приймати поселенців-туристів, то проблема сезонності в туристично-рекреаційній сфері впливатиме на життя селянина опосередковано а не в прямій залежності, як для спеціалізованих туристичних баз відпочинку.

При певному нагромадженні числа відпочиваючих з'являється потреба в задоволенні їх різноманітних запитів, а це, в свою чергу, стимулює розвиток сфери послуг: транспортних, зв'язку, торгівлі, служби побуту, відпочинково-розважальних та інших.

Особливо сприятливі умови для розвитку сільського зеленого туризму створюються на територіях національних і ландшафтних парків.

Нездоймінов С.Г. у своїй монографії зобразив умови розвитку сільського зеленого агротуризму наступним чином (рис 1):

Рис. 1 Умови розвитку сільського туризму в регіоні [4, с.41]

Наведені в таблиці складові компоненти умов розвитку тісно переплітаються з визначеними параметрами якості надання туристичних послуг:

- комфортність надання послуги – індивідуальний підхід, що сприяє реалізації очікувань конкретних споживачів;
- надійність – послідовність, своєчасність та точність виконання, фінансових, сервісних, технологічних процесів та процедур, пов'язаних з наданням та споживанням послуги;
- безпека – відсутність ризику надання фізичної та моральної шкоди споживачам;
- доступність – можливість надання послуги споживачам в зручний їм час та місті;
- закінченість – комплексність послуги, її завершеність, професіоналізм надання послуг;
- відповідальність – гарантії повного та обов'язкового виконання послуги [4, с.146].

Перелічені умови якості та компоненти розвитку наведені в таблиці безпосередньо роблять вплив на формування зацікавленості споживачем туристичними послугами, наявними в тому чи іншому регіоні.

Ще однією важливою організаційною відмінністю сільського агротуризму є те, що туристичні послуги надають особи різних професій (сільськогосподарські робітники, працівники сфери побутового обслуговування, вчителі тощо), які постійно проживають у сільській місцевості. Основним суб'єктом туристичної діяльності у забезпеченні відпочинку на селі виступає сільська родина, яка надає туристові житло, забезпечує харчування екологічно чистими продуктами, переважно виробленими у домогосподарстві,

допомагає організувати дозвілля, забезпечує безпеку відпочинку тощо. Кожна родина, що працює у сфері сільського туризму є міні-туроператором, оскільки формує власний продукт. Для того, щоб привабити туристів необхідно подбати про змістовне дозвілля відпочиваючих. Господар повинен мати кілька варіантів організації дозвілля відпочиваючих, бути готовим показати своє господарство, розповісти про особливості його ведення, розповісти про своє село, край, його географію, історію, пам'ятки, звичаї тощо, надати необхідний інвентар, виконувати роль провідника й екскурсовода [7, с. 91].

Розвиток сільського зеленого туризму та його видів спонукає до покращення благоустрою сільських садиб, вулиць, сіл в цілому; стимулює розвиток соціальної інфраструктури. На перших порах приймання і обслуговування відпочиваючих відбувається на базі існуючого житлового фонду з використанням місцевих рекреаційних та інфраструктурних ресурсів. Але з певним надходженням коштів від цієї діяльності ті, хто нею займається, починають робити вкладення у поліпшення комунального облаштування житла, вулиць і т.д. [8, с.51].

2 КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ І ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Найважливішою складовою формування та розвитку ринкової економіки, процесів трансформації господарства регіонального рекреаційного комплексу є конкуренція суб'єктів туристичного ринку і розвиток конкурентоспроможного регіонального

турпродукту як на внутрішньому, так і на міжнародному турринку.

Оскільки питання подальшого планування розвитку конкурентоспроможного туристично-рекреаційного комплексу на державному рівні є достатньо актуальним, то потрібно приділяти значну увагу таким проектам і на регіональному рівні, адже визначення пріоритетів розвитку базується на даних

стану інфраструктури і потенціалу конкретно взятого регіону, що входить в загальну структуру ендегенного фонду країни.

Дані моніторингу загальної структури основного природно-ресурсного потенціалу Карпатського регіону за останні роки наведені в табл.1 [7,с.125]:

Таблиця 1 Природно-ресурсний потенціал Карпатського регіону

Територія	Потенціал ресурсів, %						
							
Закарпатська обл.	2,5	3,0	31,5	19,4	17,4	0,1	28,6
Івано-Франківська	2,2	7,5	33,3	24,1	17,6	0,1	17,4
Львівська	3,7	22,5	22,7	29,2	11,1	0,2	14,3
Чернівецька	1,3	5,2	18,3	50	12,6	0,2	13,7
Регіон в цілому по Укр.	2,4	9,6	26,5	30,7	14,7	0,2	18,5

- – мінеральних
- – водних
- – земельних
- – лісових
- – фауністичних
- – природно-рекреаційних
- – сумарний потенціал, % від сумарного по Україні

Враховуючи кліматичні і природні умови, територія області завжди розглядалася як величезний заповідник, створений природою для відпочинку і лікування, в якому немає місця шкідливим для довкілля промисловим підприємствам, завдяки чому Закарпаття залишилося одним з найбільш екологічно чистих і наймальовничіших куточків Центральної Європи, що розташовується на південно-західних схилах і передгір'ях Карпат. Область також межує з чотирма країнами: Польщею, Словаччиною, Угорщиною та Румунією, що є вигідним для України в міжнародній кооперації і розвитку транскордонного співробітництва в галузі всіх перспективних для регіону напрямків туристичних послуг, а зокрема і зеленого сільського агротуризму, оскільки залучення інвестицій, особливо з країн Європейського Союзу справляє помітний ефект у підтримці багатосторонніх відносин, що в свою чергу призводить до ефекту збільшення кількості іноземних туристів, які відвідують область і забезпечують цим самим надходження фінансових ресурсів у економіку регіону шляхом здійснення ними видатків. Це у подальшому створює позитивний мультиплікативний ефект на більшість і інших галузей, що входять у кластерну структуру сфери туристичних послуг.

Проте міжнародний імідж сільського відпочинку на Україні неоднозначний. З одного боку, наша держава традиційно сприймається як аграрна країна, одна з європейських житниць із збереженим сільським укладом життя, багатою культурною спадщиною, із незнищеною природою та гостинними господарями. З іншого боку, не приваблює іноземних туристів відносно низький стандарт житла і його недостатня технічна

забезпеченість, а також необлаштованість сіл та досить обмежений вибір дозвілля й можливостей активного відпочинку. Однак, тенденції останніх років свідчать, що західні країни бачать перспективу українського сільського відпочинку і туризму на міжнародному туристичному ринку. Свідченням цього може бути організаційна й технічна допомога міжнародних фондів, наприклад, Фонду розвитку Карпатського євросереєну, програми TACIS, завдяки якій реалізовані проекти підтримки сільського відпочинку і туризму в Карпатському регіоні, а також польсько-українсько-молдавський проект, який фінансується в рамках програми закордонної допомоги Міністерства закордонних справ Республіки Польща, а також Центральноєвропейської Ініціативи - Know How Exchange Programme. Мета і завдання проекту закладені вже у самій назві – „Промоція та розвиток агротуризму й екологічного землеробства на території Українських Східних Карпат і Молдовії”. Реалізаторами проекту з польської сторони є Товариство „В-4” (м. Жешув), з української сторони – Міжнародна асоціація інституцій регіонального розвитку „МАІРР” (м. Ужгород), з молдавської - „Centrul Moldo-Polonez de Sustinere a Antreprenoriatului” (м. Балті) [1].

Отже, з урахуванням історичних традицій, наявності природних ресурсів, економічних та екологічних проблем, пріоритетними в Закарпатській області є:

- оздоровчий, в т.ч. лікувальний туризм;
- гірськолижний туризм;
- зелений сільський агротуризм та екологічний туризм;
- пізнавальний туризм (пішохідний туризм, екскурсій)

Основними умовами для ефективного розвитку туристично-рекреаційного комплексу краю можуть бути і повинні використовуватись:

1. Екологічні та природнокліматичні особливості області;

2. Наявність в області близько 360 родовищ та джерел мінеральної води з яких 62 у Свалявському, Міжгірському, Мукачівському, Хустському, Рахівському, Ужгородському районах мають експлуатаційне значення і більшість з яких за своїми властивостями унікальні. Найбільш відомі родовища лікувальних мінеральних вод - це Поляна Квасова, Голубине, Сойми, Келечин, Кваси, Шаян та інші.

3. Наявність природних об'єктів та заповідних зон для розвитку туристичної індустрії;

4. Розташування на території області численних історико-архітектурних пам'яток;

5. Наявність національних природних парків, біосферних заповідників, лісиста гірська місцевість, збережені традиції сільських мешканців Закарпаття [11, с.269-270, 271].

Володіючи значним туристичним потенціалом, організація сільського туризму та агротуризму здійснюється недостатньо. Хоча сільський відпочинок в Україні, зокрема у Карпатському регіоні, має давню історію, його майбутнє ще остаточно не визначене. Нині невідомо, чи стане цей вид відпочинку повноправним учасником національного туристичного ринку, чи можливе збільшення кількості відпочиваючих у сільських оселях до 15-20 % від загальної чисельності туристів, як, наприклад, у Франції. Існують як песимістичний, так і оптимістичний сценарії його подальшого розвитку в Україні. Цілком можливо, що за відсутності дієвої державної політики в цій галузі сільський відпочинок так і залишиться у напівлегальному статусі, без чіткої організаційної структури, без поставленої на належному рівні інформаційно-маркетингової діяльності, просто як своєрідний додаток до інших напрямків туризму.

3 ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

Для активізації розвитку туризму в Україні зроблено перші кроки у правовій площині, адже розвиток сільського агротуризму можливий за умови належної підготовки законодавчої бази для забезпечення відповідних кроків і реалізації практичних завдань в даній галузі. Нова редакція Закону України «Про туризм», що вступила в силу з початку 2004 р., виділяє «зелений» туризм в окремий вид туристичних послуг. Закон «Про особисте сільське господарство» передбачає можливість для селянина надавати послуги в сфері сільського туризму, використовуючи для цього особисте майно. Постановою Кабміну №162 від 12.05.04 р. затверджено Програму створення туристичної інфраструктури вздовж національної мережі міжнародних транспортних коридорів та основних транспортних магістралей в 2004-2010 рр. Згідно цієї Програми, «зелені» садиби, розміщені вздовж цих

коридорів, потрапляють у спеціальну базу даних та комплексну схему розміщення туристичних об'єктів. Програма «Власний дім» (згідно постанови Кабміну № 1211 від 03.08.98 р. та № 1597 від 03.10.98 р.) передбачає пільгове кредитування сільських господарств строком на 20-30 років [5, с.189]. «Державною Програмою розвитку туризму на 2002 – 2010 роки», «основними напрямками розвитку туризму в Україні до 2010 року» та іншими нормативними документами визначається, що одним із пріоритетних напрямків розвитку туризму в Україні має стати «залучення приватного сектора, особливо у сільській місцевості, до рекреаційно-туристичного підприємництва та підсобної діяльності» До того ж, міністерство агропромислового комплексу України включило сприяння розвитку сільського туризму до «Проекту Національної Програми розвитку агропромислового виробництва і відродження села на період до 2010 року» [7, с.61].

Щодо регіонального розвитку, то варто зазначити, що в Стратегії економічного і соціального розвитку Закарпатської області до 2015 р. практично всі завдання переплітаються та в певній мірі стосуються і агротуристичного сектору: активізація підприємницької діяльності, сприяння поширенню інформації щодо її можливостей, стимулювання підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва, збереження та відтворення суспільного здоров'я, розвиток і промоція рекреаційно-туристичного потенціалу, підтримка іміджу регіону як важливого осередку культури, підтримка екологічно-цінних територій та екосистем [6; с.409], – фактично цей перелік відображає основні напрями в розвитку всіх важливих галузей регіону, а також агротуризму включно.

Разом з тим є низка проблем, що стоять на заваді ефективного розвитку сільського туризму і, відповідно актуалізується проблема розробки дієвого механізму державного регулювання та розбудови місцевої економічної політики щодо формування привабливої пропозиції агротуристичних продуктів на ринку туристичних послуг. Досліджуючи особливості розвитку сільського та агротуризму в Україні, варто зазначити про наявність стримуючих умов та суперечливих тенденцій.

По-перше, немає чітко сформульованої державної політики щодо сільського туризму й системи нормативно-правового забезпечення цього виду туристичної діяльності. Розроблений законопроект «Про сільський зелений туризм», запропонований Спілкою сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні та Інститутом сільського розвитку та поданого до Верховної Ради, ще не прийнятий навіть з огляду на важливість туристичної галузі для сталого розвитку країни.

По-друге, на регіональному рівні: в деяких регіонах (Львівська, Чернівецька, Івано-Франківська, Закарпатська області) влада формує прийнятні для українських умов регіональні програмні документи з урахуванням європейського досвіду й існуючих умов, які не отримують повноцінної підтримки та координації центральних органів.

По-третє, на місцевому рівні: здійснюються спроби реалізації агротуристичних інвестиційних проєктів, створення окремих агротуристичних господарств і мікромереж, однак концептуального оформлення місцеві ініціативи не отримують.

Першочерговим завданням усіх рівнів влади, якщо виходити із логічної і науково обґрунтованої позиції стосовно розвитку регіону, являється стимулювання і ефективне використання наявних рекреаційних ресурсів області, підвищення рівня міжгалузевого співробітництва, забезпечення прозорості, конкурентності та інноваційності процесу ринкових відносин у туристично-рекреаційній галузі, визначення перспектив її подальшого розвитку. Відповідно, поставлені завдання повинні давати можливість реалізації комплексу заходів, які сприятимуть розв'язанню наявних соціально-економічних проблем, активізації підприємницької діяльності суб'єктів господарювання всіх форм власності, поліпшенню їхнього фінансового становища, збільшенню обсягів конкурентоспроможних туристично-оздоровчих послуг, здатних задовольнити потреби населення країни та іноземних громадян, забезпеченню на цій основі динамічного розвитку окремих районів Закарпаття та області в цілому при дотриманні екологічної рівноваги і збереженні історико-культурної спадщини.

Найважливішими проєктами з організації Програми розвитку екологічного зеленого туризму на території Закарпатської області є наступні :

- Розроблення єдиної схеми розвитку інфраструктури на природних та природоохоронних територіях Карпатського Євросередині з метою недопущення руйнування єдиної європейської екосистеми.

- Обмін делегаціями Закарпатської області та прикордонних регіонів Угорщини, Словаччини, Румунії і Польщі з метою популяризації досвіду збереження природних екосистем і використання їх в туристичній сфері.

- Розробити концепції створення біосферних санаторно-курортних парків на території області (Мукачівський, Свалявський, Рахівський, Великоберезнянський райони).

- Створення Регіонального Центру розвитку екотуризму на базі недобудови Музею природи Ужанського національного природного парку.

- Популяризація туристично-рекреаційного потенціалу парків в періодичних виданнях, на виставках -ярмарках.

- Підтримка та щоквартальне доповнення існуючих Web-сторінок.

Перелічені та десятки інших завдань включно, на які передбачено виділення коштів ОДА Закарпатської області будуть виконані впродовж 2010-2015 років.

В Програмі економічного і соціального розвитку Закарпатської області на 2010 рік є цілий підпункт, присвячений туристично-рекреаційній сфері. Серед важливих проблемних питань відзначено слабку комунікаційну доступність перспективних для освоєння в туристично-рекреаційних цілях територій та

незадовільний стан виробничої інфраструктури туристично-рекреаційного комплексу в гірських районах області (поганий стан доріг, відсутність електрифікації, газифікації, телефонізації тощо). Постає завдання покращення туристичної інфраструктури області: будівництво під'їзних шляхів обласного та місцевого значення до об'єктів туристично-рекреаційного призначення і розроблення заходів щодо створення мережі спеціалізованих об'єктів туристичної інфраструктури, розташованих поблизу національної мережі міжнародних транспортних коридорів, основних транспортних магістралей та туристичних маршрутів. Проте місцеві бюджети надзвичайно виснажені щоб фінансувати реалізацію зазначених завдань, тож виникає необхідність залучення інвестиційних ресурсів зацікавлених в розвитку туристичної інфраструктури суб'єктів підприємницької діяльності. В розвиток туристичної сфери в Закарпатській області необхідне фінансування в обсязі 6,0 млн. гривень [9]. В даній програмі визначені заходи по інформаційному забезпеченню щодо послуг сільського зеленого туризму проте не враховано розвиток найбільш важливого інформаційного сектору, а саме інформаційних пошукових систем. Якщо для міжнародного туризму і існують інформаційні пошукові системи, такі як ITravel, Spyglass, Tourindex, Toursoft, що дають можливість споживачу оцінити наявні можливі туристичні послуги, які надаються туристичними агентствами, то в сільському туризмі на локальному рівні, а зокрема в Закарпатській області, такі інформаційні системи донедавна були відсутні. Звісно існує інформація про наявні туристично-рекреаційні, природні, культурні ресурси, проте не задіяна постійно поновлювана систематизована інформаційна база про малих підприємців в селах, що готові надавати послуги пов'язані із сільським туризмом (тобто надавати житло, можливі екскурсійні послуги гіда і т.д.). Тому для залучення і популяризації сільського зеленого і екологічного туризму і з метою підтримання відповідної якості послуг в сільському туризмі та формування його позитивного іміджу на ринку пропозицій, Спілкою сприяння розвитку сільського туризму в Україні була запроваджена система категоризації сільської нічліжної бази «Українська гостинна садиба» для потенційних туристів, які б могли мати вільний доступ до інформації через інтернет ресурси (оскільки саме інтернет загалом вважається найбільш популяризованим інформаційним джерелом і основною складовою сучасних маркетингових комунікацій у туризмі), що формується на інформаційній базі Спілки сприяння розвитку сільського туризму в Україні, в якій налагоджена система зібрання і поновлення інформаційної інтерактивної бази даних, що стосуються сільського зеленого туризму. Проте в архівах даної інформаційної системи про сільський туризм не можна знайти інформацію про всю туристичну інфраструктуру, включаючи необхідні потенційному споживачеві дані про, транспортні комунікації і навіть прогноз погоди на період відпочинку.

ВИСНОВКИ

Серед європейських держав Україна визначається найбільшим розмаїттям ландшафтних комплексів, значним історико-культурним, етнічним та генетичним надбанням і саме тому раціональне використання туристсько-рекреаційного потенціалу України слід розглядати як один із діючих засобів розв'язання проблем її економічного розвитку, стабілізації екологічної ситуації та забезпечення належного рівня в якості життя населення. Проте існуючий потенціал в країні, на жаль, так і залишається невикористаним в повній мірі.

Закарпатська область являється одною з ключових при визначенні місця туристично-рекреаційної сфери в системі туризму країни в цілому.

Агротуризм – це діяльність сільського населення, що пов'язана із сільським середовищем, сільським будинком і заняттями, що ставлять в центр уваги природу і людину і не має шкідливого впливу на оточуюче природне та культурне середовище, на відміну від масового туризму, і у той же час, робить істотний внесок у регіональний розвиток. Він дозволяє використовувати існуючий житловий фонд і не вимагає значних інвестиційних витрат.

Регіон володіє значним туристичним ресурсом, однак в області існує низка проблем, що стримують перспективу комплексного розвитку даної галузі і сільського зеленого та екологічного туризму зокрема:

– слабка комунікаційна доступність перспективних для освоєння в туристично-рекреаційних цілях територій;

– невідповідність комфортності та організаційно-економічного механізму функціонування рекреаційної інфраструктури міжнародним нормам і стандартам;

– відсутність законодавчого забезпечення розвитку сільського (зеленого) туризму;

– значна територіальна диференціація у господарському використанні рекреаційного потенціалу.

Отже, для забезпечення сталого розвитку сільського зеленого туризму та агротуризму в Закарпатті, і наближення туризму до стандартів ЄС, оскільки в західному регіоні, з огляду на геополітичне розташування, зовнішні туристи з європейських країн і особливо країн-сусідів, що межують з областю кордонами, складають основну частину в масі туристичного потоку, вбачається доцільним:

1) упорядкувати нормативно-правову базу прийняттям Верховною Радою закону прямої дії «Про сільський зелений туризм» та Постанови Кабінету Міністрів з питань стандартизації його діяльності «Послуги туристичні. Туризм сільський зелений. Основні вимоги»;

2) розробити регіональні програми розвитку сільського зеленого туризму з інтеграцією їх до Програми розвитку сільського зеленого туризму в Україні, яку має затвердити Уряд держави;

3) передбачити державну фінансово-кредитну підтримку сільських підприємств, які надають послуги у сфері сільського зеленого туризму;

4) Забезпечити проведення постійного моніторингу щодо оцінки можливостей становлення розвитку сільського зеленого туризму в області з врахуванням перспектив розробки Програми активізації ціле направленої діяльності в цій сфері з партнерами суміжних прикордонних країн-членів ЄС;

5) Головному управлінню з питань європейської інтеграції, зовнішньоекономічних зв'язків та туризму обласної державної адміністрації разом з вищими навчальними закладами, на основі вивчення потреб ринку послуг у сфері сільського зеленого туризму забезпечити підготовку і перепідготовку кадрів цієї сфери туризму.

Реалізація згаданих програм і завдань дозволить покращити стан сільського зеленого агротуризму в регіоні, дадуть змогу сільським жителям ефективніше здійснювати підприємницьку діяльність направлену на надання туристичних послуг.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабуніч Г. Польща ділилася з Закарпаттям досвідом у розвитку сільського зеленого туризму / Г.Бабуніч // Трибуна. – 2007. – вересень.
2. Биркович В.І. Сільський зелений туризм – пріоритет розвитку туристичної галузі України / В.І.Биркович // Стратегічні пріоритети. – 2008. - №1(6),
3. Гаврилук С.П. Конкуренентоспроможність підприємств у сфері туристичного бізнесу / С.П.Гаврилук. – К.: Київ.нац.торг.-екон.ун-т, 2006. – 180 с.
4. Закарпатська держобладміністрація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.carpathia.gov.ua/ua/157.htm>
5. Крайній І.І. Розвиток екотуристичної діяльності в Закарпатті /І.І.Крайній // Науковий вісник УжНУ. Серія «Економіка». 2006. - Випуск 17. – С. 186-187.
6. Лендел М.А. Регіон в системі прикордонного співробітництва. Монографія / Лендел М.А., Студеняк П.Ю. – Ужгород: Карпати, 2009. – 472 с.
7. Лужанська Т.Ю. Сільський туризм: історія, сьогодення та перспективи / Лужанська Т.Ю., Махлинець С.С., Тебляшкіна Л.І. – К.: Кондор, 2008. – 385 с.
8. Нездоймінов С.Г. Туризм як фактор регіонального розвитку: методологічний аспект та практичний досвід. – Одеса: Астропринт, 2009. – 304 с.
9. Перспективи розвитку сільського-зеленого туризму [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.namitours.com/2009/12/08/>
10. Пінчук Т.А. Агротуризм як форма підприємництва у сільській місцевості / Пінчук Т.А. // Науковий вісник УжНУ. Серія «Економіка». - Випуск 28. – 2009. – С. 54-67.
11. Програма економічного і соціального розвитку Закарпатської області на 2010 р. – Ужгород, 2009. – 52 с.